

A „Szatmárnémeti utcanévadás elvi és módszertani tanulságai” című fejezet (IV.) a II. fejezet rövid összefoglalása, kibővítve az utcanévadás előnyeinek (pl. a tájékozódás megkönnyítése) és hátrányainak a felsorolásával (pl. egy használatba visszakerült utcanév más utcát jelöl, mint azelőtt; erőszakos fordítások; politikai-ideológiai szemlélet előtérbe helyezése a természetes elnevezés rovására stb.).

Az V. fejezet részletes statisztikákat és szemléltető táblázatokat tartalmaz, nyomon követve az évszámnak megfelelő névváltozatot 1883-tól 1991-ig. Néhány elnevezés mellett * vagy # jelölés látható, aminek a szerepe sajnos nincs külön feltüntetve.

Az „Adattár” bevezetőjében a „Betűrendes mutató” szócikkeinek felépítése szerepel. A szerző külön jelöli az utca egykori és jelenlegi hosszúságát, az egyes utcanevek eredetét azonban csak esetenként tárgyalja. Érdeemes lett volna nagyobb hangsúlyt fektetni az etimologizálásra. „Esetenként utalok az utcanév keletkezésének ismert vagy feltételezett körülményeire” – írja Bura László, de ez általában a város nevezetes személyeinek az említésére korlátozódik. Bizonyára érdekes ismeretekhez jutott volna az olvasó, ha a szerző kitér a *Dehenna* ~ *Diánna* ~ *Gyehenna utca*, *Hóstánc utca*, *Szentvér utca* és más hasonló elnevezések magyar, latin, német nyelvű eredetére, a névadás indítékára.

Az összesen 7 térkép közül 6 a következő időponttal van datálva: 17., 19. század, I. világháború előtt, 1946, 1936, 1941–1944. Szerepel egy név, évszám, számozás nélküli térkép is. Ezek a nem időbeli sorrendbe állított térképek nagyon nehezen olvashatóak a lekicsinyített méret miatt, ezért inkább illusztráló jellegűek. Nagyobb, kihajtható változatban könnyebb lett volna tájékozódni rajtuk.

Összességében megállapítható, hogy a kiadvány tömör összefoglalása annak a gyűjtőmunkának, amelyet BURA LÁSZLÓ oly lelkiismeretes elvégzett. A teljességre törekvés igényével megszerkesztett adattár minden lokálpatrióta, illetve a jelenlegi országhatáron túlra kitekintő névtanos számára tartogat hasznos és érdekes információkat. Ezek megértését és feldolgozását megkönnyíti a korrekt, tárgyilagos, közérthető közlésmód és az olvasmányos forma.

KISS MAGDALÉNA

**NAMENARTEN UND IHRE ERFORSCHUNG
EIN LEHRBUCH FÜR DAS STUDIUM ONOMASTIK**
[Névtípusokról és kutatásukról. Tankönyv a névtani tanulmányokhoz]
Szerkesztette: ANDREA BRENDLER – SILVIO BRENDLER
Baar Verlag, Hamburg, 2004. 1024 lap

1. A terjedelmes német nyelvű kötet Karlheinz Hengst hetvenedik születésnapjára készült. Hengst sokrétű tevékenységével jelentős mértékben gazdagította a német nyelvű névtant, többek közt a Chemnitz környéki toponimiákat érintő kutatásokban. A könyv szerzői a németországi és a nemzetközi (elsősorban szláv) névkutatás jeles képviselői, akik a terminológiai, módszertani, illetve az egyes kutatási részterületeket feldolgozó írásokkal átfogó képet adnak az onomasztika korábbi és aktuális állásáról egyaránt. E kötet a

névtan és a névkutatás fontos kézikönyve lehet, annál is inkább, mivel a címben megfogalmazott tankönyvi jelleg megmutatkozik a jól érthető nyelvezetben, a világos és tiszta felépítésben, valamint a széles spektrumú elemzésekben is. A mű célja, hogy a névkutatást támogassa; hogy az egyetemi hallgatóknak, a kutatóknak, valamint más diszciplínák képviselőinek a segítségére legyen; továbbá hogy szakmai többletet nyújtson egy eddig hiányzó, átfogó kézikönyv elkészítésével.

2. A kötet az előszót és a fejezetszerűen felosztott tartalomjegyzéket követően egy bevezetésből és három nagy autonóm egységből áll. Az ezekben olvasható 31 fejezet egymástól függetlenül is jól érthető, mégis alapvetően egymásra épül.

A bevezetőben (33–48) SILVIO BRENDLER röviden áttekinti a névkutatás fejlődését, feladatait, az egyes terminológiai problémákat és egyéb általános kérdéseket, valamint hasznos tanácsokat ad a könyv használatához. Ezt követi a kötet első nagy része (51–65), amelyben ERNST HANSACK többek között a névkutatás rövid történetéről, a név jelentéséről, annak hagyományos és kognitív megközelítéséről, a köznevek és a tulajdonnevek kapcsolatáról, valamint a többes számban használt tulajdonnevekről ír.

A könyv második nagy egysége ennél jóval terjedelmesebb (69–257), és kilenc fejezete jóval szélesebb kutatási területet ölel fel. Szó esik a nevek osztályozásáról és annak problémáiról (SILVIO BRENDLER, 69–92), valamint az etimológia széleskörű szerepéről a névkutatásban (RUDOLF ŠRAMEK, 93–106). Ezt követően a névkutatás sokrétű módszertani elemzési lehetőségeinek részletes tárgyalása következik: a forráskritika mint a névkutatás módszere (FRIEDHELM DEBUS, 107–22); a névkutatás szövegnyelvézeti módszerei (DIETLIND KRÜGER, 123–52); a névkutatás pragmatikai módszerei (VINCENT BLANÁR, 153–72); a névkutatás szociolingvisztikai módszerei (WOLFGANG DAHMEN – JOHANNES KRAMER, 173–84); a névkutatás areális nyelvészeti módszerei (WILFRIED SEIBICKE, 185–212); az onomatometria mint a névkutatás módszere (PAUL VIDESOTT, 213–46) és az irodalmi onomasztika módszerei (WILHELM F. H. NICOLASIEN, 247–60). Az egyes fejezetekben részletes leírásokat találhatunk az egyes módszerekről, azok alkalmazási területeiről, előnyeiről és hátrányairól, illetve esetleges hiányairól.

A módszertani áttekintés után a könyv harmadik nagy részében (261–859) az egyes névtípusok bemutatása és elemzése következik: az égitestek nevei (PAUL KUNITZSCH, 261–78); hegy- és hegységnevek (WOLF ARMIN FRHR. VON REITZENSTEIN, 279–302); völgynevek (PETER ANREITER, 303–28); víznevek (JÜRGEN UDOLPH, 329–48); dűlőnevek (ERIKA WASER, 349–80); településnevek (ALBRECHT GREULE, 381–414); udvarok, illetve földbirtokok nevei (MILAN HARVALIK, 415–27); erődnevek (HANS WALTHER, 427–68); háznevek (ERIKA WEBER, 469–90); utak és terek nevei (HORST NAUMANN, 491–526); művészeti alkotások nevei (ANDREA BRENDLER, 527–56); árucikkek nevei (ELKE RONNEBERGER-SIBOLD, 557–604); intézménynevek (NATALIJA VLADIMIROVAN VASIL'EVA, 605–22); természeti események nevei (ANDREA BRENDLER – SILVIO BRENDLER, 623–54); politikai események nevei (EDGAR HOFFMANN, 655–70); személynevek (ROSA KOHLHEIM – VOLKER KOHLHEIM, 671–704); családnevek (WALTER WENZEL, 705–42); törzs- és népnevek (LUDWIG RÜBEKEIL, 743–72); állatnevek (STEFAN WARCHOL, 773–94); növénynevek (FANCESCO IODICE, 795–834) és időnevek (DAMARIS NÜBLING, 835–56). A névosztályok széles spektruma jelenik meg az elemzésekben, gazdag névanyaggal és egyéb szemléltetőeszközökkel kiegészítve (táblázatok, ábrák, formanyomtatványok, hirdetések, gyásziratok, képek, térképek stb.). Az egyes írások nagyon különböző korpuszsal és

sokszor más-más, egymást kiegészítő metódussal dolgoznak. Amíg egyes névosztályoknak (pl. víz-, dűlőnevek stb.) a kutatásához kiforrott módszerek állnak rendelkezésre, addig a ritkábban kutatott neveknel gyakoriak az újabb módszerek (pl. árucikkek, politikai események nevei stb.). Ebben a részben is megmutatkozik, hogy a névtannak egyre több diszciplínával kell együttműködnie ahhoz, hogy a tulajdonnevek sokszínűségéhez alkalmazkodva egzsakt módon írja le az egyes névtípusokat és jellemzőiket.

3. A kötet nagy érdeme, hogy az évtizedek alatt felhalmozódott tapasztalatokat és ismereteket kritikailag átdolgozva újakkal egészíti ki. A ritkábban kutatott névcsoportok is helyet kapnak benne, így jelentős áttekintésként szolgál a névkutatás állásáról. Másik előnye, hogy az egyes fejezeteken belül részletes szakirodalommal szolgál az érdeklődőknek. A teljes művet átfogó szakirodalom- és forrásjegyzék a könyv végén található (861–1024). A didaktikus jelleget és az érthetőséget hivatott szolgálni a tanulmányokat követő háromoldalas glosszárrium is (857–9), amelyben nem elsősorban a névtan köréből származó terminusokat találhatunk, hanem a tanulmányokban előforduló egyéb nyelvészeti vagy más diszciplínából származó fontos szakszavakat. Az eligazodást és a könnyű keresést segíti elő az irodalomjegyzéket követő személy- és tárgymutató is (1007–24).

A „Namenarten und ihre Erforschung” fontos kézikönyvként szolgálhat a magyar névkutatásban is. Stílusa, didaktikus jellege, felépítése segít a könnyű eligazodásban a névkutatás módszerei, valamint az egyre nagyobb számú névosztályok sorai között. A kötet közel 200 oldalas szakirodalom-jegyzéke komoly segítséget nyújthat nemcsak az egyetemi hallgatóknak, hanem az egyes területek kutatóinak is a nemzetközi irodalomban való eligazodásban.

KUNA ÁGNES

**EUROPÄISCHE PERSONENNAMENSYSTEME
EIN HANDBUCH VON ABASISCH BIS ZENTRALLADINISCH
Lehr- und Handbücher zur Onomastik. Band 2.
[Európai személynévrendszerek. Kézikönyv az abazától a középső ladinig.
Tankönyvek és kézikönyvek a névkutatáshoz 2.]
Szerkesztette: ANDREA BRENDLER – SILVIO BRENDLER
Baar-Verlag, Hamburg, 2007. 868 lap**

1. 2005 novemberében a két kiadó körlevélben értesítette a felkért szerzőket arról, hogy Rosa és Volker Kohlheim 65. születésnapja alkalmából emlékkönyvet jelentet meg. A tervezett kiadvány az európai nyelvek személynévrendszeréről alapvető ismereteket szeretne közvetíteni, be akarja mutatni az egyes nyelvek mai névrendszerének általános és egyedi vonásait, valamint rekonstruálható fejlődésüket a kezdetektől napjainkig. Egy-egy nyelv névrendszerének bemutatásához fel lehet használni a névelemekkel (apai nevek, becenevek, családnevek, keresztnévek, ragadványnevek), a névképzéssel, a névhasználattal, a névadás indítékával és a névtípusokkal kapcsolatos eddigi kutatási eredményeket.